

مقایسه پاسخ‌های ایمنی همورال متعاقب تجویز آنتی‌ژن نو ترکیب ESAT-6/CFP-10 مایکوباکتریوم توبرکلوزیس در سه مسیر مختلف

مژده نامورپور^۱، رضا منصوری مجومردی^۲، مجید تیبانیان^{۳*}

چکیده

مقدمه: بیماری سل به عنوان یکی از معضلات بهداشتی قرن حاضر محسوب می‌شود. واکسن BCG به عنوان تنها واکسن موجود علیه این بیماری می‌باشد که پاسخ‌های محافظتی آن تغییرات فراوانی را به همراه دارد. به همین دلیل، مطالعه در مورد ایجاد و توسعه واکسنی جدید علیه توبرکلوزیس، از موضوعات نوین تحقیقاتی است. در این مطالعه تأثیر مسیرهای تجویز، درون‌بینی، زیرجلدی و داخل عضلانی بر ایجاد ایمنی همورال محافظتی علیه آنتی‌ژن نو ترکیب ESAT6/CFP-10 توبرکلوزیس مورد بررسی قرار گرفت. روش بررسی: در ابتدا آنتی‌ژن نو ترکیب ESAT6/CFP-10 مورد ارزیابی اولیه و تایید قرار گرفت. آنتی‌ژن فوق در سه مسیر درون‌بینی، عضلانی و زیرجلدی، در سه مرحله و به فواصل زمانی دوهفته‌ای، همراه با یا بدون ادجوانت به موش‌های Balb/C تجویز شدند. برای مسیرهای تجویز عضلانی و زیرجلدی، ادجوانت MF59 و برای مسیر تجویز درون‌بینی از ادجوانت CTB استفاده شد. ۱۰ روز پس از تجویز، از ورید اربیتال چشمی موش‌ها خون‌گیری به عمل آمد و میزان آنتی‌بادی اختصاصی علیه آنتی‌ژن فوق به روش الایزا مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج: نتایج نشان دادند که موش‌های واکسینه با آنتی‌ژن نو ترکیب در مقایسه با گروه‌های کنترل، تیترا آنتی‌بادی اختصاصی بالاتری دارند. اگرچه مسیرهای تزریق زیرجلدی و داخل عضلانی هر دو به سرعت قادر به ایجاد پاسخ ایمنی مناسبی بودند اما پاسخ ایمنی ایجاد شده از مسیر درون‌بینی نیز به تدریج افزایش داشت تا به مقادیر قابل قبول رسید.

نتیجه‌گیری: نتایج بدست آمده از این تحقیق می‌تواند در فرمولاسیون واکسن‌های مخاطی نو ترکیب بر علیه بیماری سل مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: مایکوباکتریوم توبرکلوزیس، تزریق داخل عضلانی، تزریق زیرجلدی، تجویز درون‌بینی، ESAT-6/CFP10

۱- کارشناس ارشد ایمونولوژی پزشکی، گروه ایمونولوژی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۲- استادیار ایمونولوژی پزشکی، گروه ایمونولوژی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۳- استادیار ایمونولوژی پزشکی، بخش بیوتکنولوژی، موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج

* (نویسنده مسئول): تلفن: ۰۰۲۶۳۴۵۷۰۰۳۸، پست الکترونیکی: mtebianian@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۵/۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۱۹

مقدمه

بیماری سل یا توبرکلوزیس به عنوان طاعون سفید شناخته شده که بشر از دیرباز تاکنون با آن مواجه بوده است. شیوع این بیماری کشنده، طبق آمار سازمان بهداشت جهانی به گونه ایست که حدود یک‌سوم جمعیت جهانی را آلوده و سالانه حدود ۳ میلیون نفر جان خود را در اثر این عامل از دست می‌دهند (۱،۲). این سازمان پیش‌بینی کرده است که در صورت متوقف نکردن رشد بیماری، طی بیست سال آینده، ۷۰ میلیون نفر جان خود را از دست خواهند داد (۲،۳).

علی‌رغم تلاش‌های بسیاری که در دهه‌های اخیر صورت گرفته، تنها واکسن موجود و مورد استفاده در سراسر دنیا، در تمامی این سال‌ها، واکسن BCG است که به علت محدودیت‌هایی چون عدم ایجاد پاسخ ایمنی کافی، عدم ایجاد پاسخ در بیماران مبتلا به HIV با توجه به شیوع بالای HIV در سال‌های اخیر، کاهش کارایی واکسن در بالغین، اثر بر روی تست تشخیصی توبرکولین، مقاومت آنتی‌بیوتیکی موجود علیه سل و افزایش بروز بیماری در کشورهای در حال توسعه واکسنی کارآمد در پیشگیری و مقابله با این عفونت به شمار نمی‌آید (۴-۶). بنابراین طراحی واکسن مناسب، مؤثرترین گام در پیشگیری از این بیماری است. در یک واکسن ایده آل، انتخاب صحیح آنتی‌ژن واکسن، ادجوانت و مسیر و نحوه تجویز نقش اساسی دارند (۷).

عامل این بیماری خطرناک جهانی، میکوباکتریوم توبرکلوزیس است؛ که امروزه بسیاری از آنتی‌ژن‌های آن شناخته شده‌اند. در میان آن‌ها دو فراکشن ۲۵-۳۵ کیلودالتونی و کمتر از ۱۴ کیلو دالتونی دارای آنتی‌ژن‌های با قدرت ایمنی‌زایی بالا می‌باشند (۷). اخیراً مطالعاتی که بر نقش ناحیه ژنی RD1 در ژنوم میکوباکتریوم توبرکلوزیس صورت گرفته بیان می‌کنند که این ناحیه کد کننده ۲ پروتئین ترشحی مهم (CFP10 و ESAT6 (6KD Early Secretory Antigen Target) (10 KD Culture Filterate Protein) است (۸،۴). از ویژگی‌های مهم این دو آنتی‌ژن عدم حضور آن‌ها در واکسن BCG است. ناحیه ژنی RD1 در تمامی میکوباکتریوم‌های پاتوژن شامل

توبرکلوزیس بوویس و آفریکانوم وجود دارد اما از واکسن BCG حذف شده است که منجر به عدم ایجاد پاسخ ایمنی در افراد واکسینه شده با BCG می‌گردد و از مزایای انتخاب این آنتی‌ژن‌ها به عنوان کاندیدای واکسن جدید سل است (۹،۴). مطالعات صورت گرفته بر روی این دو آنتی‌ژن نشان داده‌اند که ESAT6 و CFP10 محرک قوی ایمنی سلولی و تحریک تولید IFN γ بوده در حالی که قادرند سیستم ایمنی همورال را نیز تحریک کنند و تیتر آنتی بادی‌های اختصاصی را به طور قابل توجهی افزایش دهند (۱۱،۱۰). همچنین مشاهده شده است که ترکیب این دو آنتی‌ژن منجر به ایجاد پاسخ‌های قوی‌تری می‌شود.

میکوباکتریوم توبرکلوزیس، پاتوژنی داخل سلولی است و از طریق هوا منتقل می‌شود. موضع هدف اصلی این باکتری ریه‌ها و سیستم تنفسی فوقانی و غشای مخاطی آن‌هاست که منجر به عفونت حاد یا مزمن دستگاه تنفسی می‌گردد (۱۳،۱۲)؛ بنابراین در دفاع علیه این عفونت، پاسخ ایمنی مخاطی و سلولی بسیار حائز اهمیت هستند. به نظر می‌رسد بهترین راه پیشگیری علیه این بیماری تقویت سیستم ایمنی ناحیه مخاطی دستگاه تنفسی به عنوان محل هدف باکتری است.

مسیر تجویز درون‌بینی، انتخابی مناسب جهت القا پاسخ ایمنی به شمار می‌آید. این مسیر در مقایسه با سایر مسیرهای تجویز دارای مزایای بسیاری می‌باشد از جمله: غیرتهاجمی بودن و عدم استفاده از سرسوزن، راحتی تجویز، تحریک پاسخ ایمنی مخاطی و افزایش پاسخ‌های ایمنی سیستمیک (۱۳).

به‌منظور دریافت پاسخی کاملاً مناسب می‌بایست ادجوانت‌هایی به همراه آنتی‌ژن مورد استفاده قرار بگیرند که منجر به افزایش و جهت دهی پاسخ‌های ایمنی در مسیر تجویزی مورد نظر گردد.

ادجوانت‌های افزایش دهنده ایمنی سلولی و قابل استفاده در مسیرهای مخاطی، می‌توانند برای طراحی واکسن انتخاب شوند. مولکول CTB از جمله ادجوانت‌های محرک سیستم ایمنی همورال و سلولی و مخاطی است که در مقالات مختلف مورد

عضلانی و زیرجلدی برای هر موش ۱۰۰ میکرولیتر و دوز تجویز درون‌بینی برای هر موش ۱۵ میکرولیتر است. نسبت آنتی‌ژن به ادجوانت MF59، ۱ به ۱ و نسبت آنتی‌ژن به ادجوانت CTB، ۲ به ۱ بوده است. الگوی ایمن‌سازی به صورت سه تجویز با فاصله ۲ هفته (روزهای ۰ و ۱۴ و ۲۸) تعیین شد. از کلیه حیوانات در فواصل زمانی ۱۰ روزه، در روزهای ۰، ۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰ به میزان حدود ۵۰ میکرولیتر از ورید اربیتال چشمی خون‌گیری به عمل آمد. سپس با دور ۳۵۰۰ به مدت ۵ دقیقه سانتریفوژ شده و سرم‌ها به میزان ۱۰ میکرولیتری تقسیم‌بندی یا aliquot کرده و در میکروتیوب‌ها به صورت مجزا جداسازی گردید و در دمای ۲۰- درجه سانتی‌گراد تا زمان انجام بررسی‌های ایمونولوژیکی نگهداری شد.

به منظور ارزیابی میزان آنتی‌بادی اختصاصی تولید شده علیه آنتی‌ژن نوترکیب پروتئینی ESAT6/CFP10 از کلاس IgG، از تکنیک الی‌زای غیرمستقیم استفاده کردیم. برای انجام تست الی‌زا، غلظت ایده‌آل آنتی‌ژن به منظور کوت کردن در کف پلیت‌ها براساس Checkerboard طراحی شده، ۰/۵ میکروگرم بر میلی‌لیتر به دست آمد. در هر چاهک از پلیت، ۱۰۰ میکرولیتر از آنتی‌ژن حل شده در بافر کوت‌کننده (بافر بی‌کربنات ۰/۰۵ مولار با ۹/۶ pH بود) را ریخته شد و به مدت یک شب در یخچال در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد انکوبه گردید.

پس از طی مدت زمان یاد شده، محتویات پلیت‌ها را خالی کرده و سه بار با بافر شستشو (PBS حاوی ۰/۰۵ توئین ۲۰ با ۷/۲ pH) به مدت ۲ دقیقه شستشو داده شد. سپس بافر مسدودکننده (شیرخشک ۰/۵٪) که به صورت تازه تهیه شد را به میزان ۳۰۰ میکرولیتر در تمامی چاهک‌ها ریخته و به مدت یک ساعت در انکوباتور ۳۷ درجه قرار داده شد. پس از یک ساعت، محتویات پلیت‌ها خالی و سه بار با بافر شستشو، شستشو داده شد. سرم‌ها را دفریز و به نسبت ۱ به ۱۰ در شیرخشک ۰/۲٪ رقیق نموده و از هر نمونه به میزان ۱۰۰ میکرولیتر در هر چاهک ریخته و نمونه‌های خون‌گیری دوم و سوم را به صورت دوتایی گذاشتیم. به عنوان کنترل منفی در چهار چاهک به جای سرم رقیق شده از PBS استفاده شد. مجدداً به مدت ۱ ساعت در

بررسی قرار گرفتند (۱۴-۱۱). همچنین MF59 نیز از بهترین محرک‌های ایمنی سلولی و همورال اختصاصی است اما در مسیر مخاطی قابل استفاده نیست (۱۹-۱۵).

در این مطالعه؛ هدف ارزیابی ایمنی همورال ناشی از آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 مایکوباکتریوم توبرکلوزیس در سه مسیر مختلف تجویز، داخل عضلانی، زیرجلدی و درون‌بینی است.

روش بررسی

روش مطالعه تجربی و نوع مطالعه بنیادی-کاربردی است. به منظور انجام این ارزیابی ابتدا آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 توسط بخش بیوتکنولوژی موسسه واکسن و سرم‌سازی رازی فراهم شد. به منظور تأیید خالص بودن و اندازه‌گیری وزن مولکولی فیوژن حاصل از ESAT6 و CFP10، از الکتروفورز به روش SDS PAGE استفاده شد. درصد ژل مورد استفاده برای جداسازی، 15 % Resolving Gel و 4 % Stacking Gel بود. پس از رسوب نمونه‌های آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10، بر روی ژل و با توجه به محل فرار گرفتن باندهای با اندازه مشخص (مارکر)، وزن مولکولی باندهای آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 حدود ۲۴ کیلودالتون شناسایی شد. برای انجام این تحقیق تعداد ۳۵ سر موش Balb/c Inbred ماده با سن ۶ الی ۸ هفته با وزن تقریبی 25 ± 5 گرم، از موسسه واکسن و سرم‌سازی رازی فراهم و به ۷ گروه ۵ تایی تقسیم‌بندی شد. تمامی موش‌ها تحت شرایط استاندارد در دمای 22 ± 3 درجه سانتی‌گراد نگهداری شدند. چرخه روشنایی و تاریکی به صورت ۱۲ ساعت روشنایی و ۱۲ ساعت تاریکی برقرار بود. هر حیوان فقط یک بار مورد آزمایش قرار گرفت و در طی آزمایش‌ها، آب و غذای کافی در اختیار حیوانات قرار داشت. ادجوانت‌های مورد نیاز در هر مسیر تجویز نیز متفاوت بودند. برای مسیرهای تجویز عضلانی و زیرجلدی، ادجوانت MF59 (موسسه واکسن و سرم‌سازی رازی) و برای مسیر تجویز درون‌بینی از ادجوانت CTB (SIGMA™) استفاده شد که به صورت تجاری فراهم شدند. طبق مطالعات میزان آنتی‌ژن در هر تجویز (عضلانی، زیرجلدی و درون‌بینی) برای هر موش ۲۰ میلی‌گرم و دوز تزریق

غیراختصاصی آنتی‌بادی جلوگیری شود. در این مرحله، ۱۰۰ میکرولیتر از محلول سوبسترای تترامتیل بنزیدین (TMB) (Merck™) را در هر چاهک از پلیت ریخته و بلافاصله روی آن را با فویل پوشانده و مدتی در دمای اتاق در تاریکی قرار دادیم. بعد از حدود ۱۰ دقیقه و به محض مشاهده تغییر رنگ در نمونه‌های کنترل، ۱۰۰ میکرولیتر از محلول متوقف کننده (اسیدسولفوریک ۱۰٪ Merck™) را بر روی محتویات چاهک‌ها ریخته شد. میزان جذب نوری نمونه‌ها به وسیله دستگاه ELISA reader (Biotek™) در طول موج ۴۵۰ نانومتر خوانده شد.

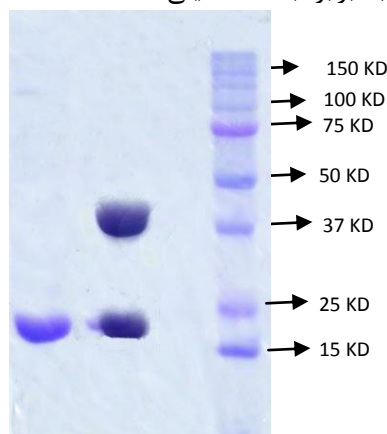
انکوباتور ۳۷ درجه قرار دادیم. پس از طی یک ساعت، مطابق قبل، سه بار شستشو داده شد. سپس آنتی‌بادی اختصاصی کونژوگه با آنزیم HRP (HRP) conjugated Rabbit Anti-Mouse (SIGMA™)، را به نسبت ۱ به ۲۰۰۰۰ درون شیر خشک ۲٪، رقیق شده و بلافاصله به میزان ۱۰۰ میکرولیتر در هر چاهک ریخته شد. روی پلیت را کاملاً پوشیده شد و به مدت یک ساعت در دمای ۳۷ درجه و در تاریکی انکوبه گردید. پس از طی مدت زمان یاد شده، محتویات پلیت‌ها را خالی کرده و پنج بار با بافر شستشو، شستشو داده و کاملاً خشک نمودیم. شستشو در این مرحله بسیار مهم است تا از ایجاد مثبت کاذب یا اتصالات

جدول ۱: نحوه تزریق و فرمولاسیون آنتی ژن در گروه‌های مورد مطالعه

گروه‌های مورد مطالعه	توضیحات
گروه A	گروه تزریق عضلانی آنتی‌ژن به همراه ادجوانت MF59
گروه B	گروه تزریق عضلانی آنتی‌ژن بدون ادجوانت
گروه C	گروه تزریق زیرجلدی آنتی‌ژن به همراه ادجوانت MF59
گروه D	گروه تزریق زیرجلدی آنتی‌ژن بدون ادجوانت
گروه E	گروه تجویز درون بینی آنتی‌ژن به همراه ادجوانت CTB
گروه F	گروه تجویز درون بینی آنتی‌ژن بدون ادجوانت
گروه G	گروه PBS (گروه کنترل اصلی)

یافته‌ها

ارزیابی وزن مولکولی ESAT-6/CFP-10 بوسیله الکتروفورز گرم بر میلی‌لیتر است. نشان داد که غلظت آنتی‌ژن نوترکیب برابر با ۴/۲ میلی

شکل ۱: الکتروفورز آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 به روش SDS PAGE

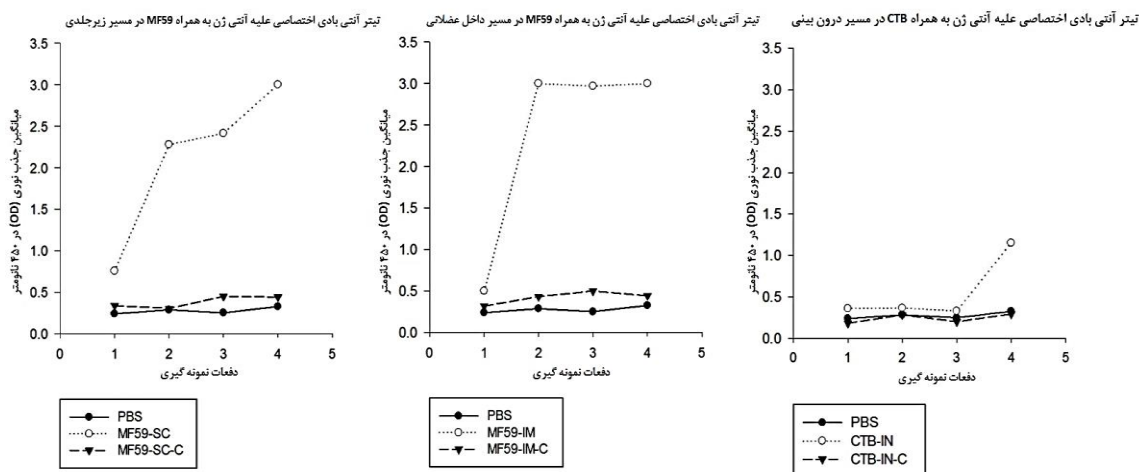
از سمت راست، ستون ۱: مارکر، ستون ۲: باندهای آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 در حالت غیر احیا، ستون ۳: باندهای آنتی‌ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 در حالت احیاشده با مرکاپتواتانول

تزریق عضلانی آنتی ژن و مسیر تزریق زیرجلدی معنی دار نبوده ولی اختلاف میان گروه‌های مسیر تزریق عضلانی و زیرجلدی با مسیر تجویز درون‌بینی آنتی ژن معنی دار بوده است ($P \text{ value} < 0.01$). میانگین جذب نوری حاصل از دومین خون‌گیری در موش‌هایی که آنتی ژن نوترکیب ESAT6/CFP10 را در مسیر داخل عضلانی دریافت کرده بودند به اوج یا پیک پاسخ خود رسید (میانگین جذب نوری = ۳). در مسیر زیرجلدی این روند با سرعتی کمتر اما به همان شدت در آخرین نمونه‌گیری به حداکثر پاسخ رسید (میانگین جذب نوری = ۳) و در مورد مسیر درون‌بینی، میانگین جذب نوری پاسخ‌ها در آخرین مرحله خون‌گیری افزایش قابل توجهی نسبت به گروه کنترل داشت (میانگین جذب نوری = ۱/۱۵).

خون‌گیری از سینوس اوربیتال چشمی موش‌ها در روزهای ۱۰، ۲۰، ۳۰ و ۴۰ ام انجام شد و پس از جداسازی سرم، با روش الایزا غیرمستقیم تیتراژ آنتی‌بادی اختصاصی از کلاس IgG علیه آنتی ژن نوترکیب ESAT-6/CFP-10 به صورت سه‌گانه (Triplicate) اندازه‌گیری شد. نتایج به دست آمده نشان داد که میانگین تیتراژ پاسخ IgG اختصاصی مطابق جدول ۱ طی چهار مرحله خون‌گیری، در مسیرهای داخل عضلانی، زیرجلدی و درون‌بینی در مقایسه با گروه‌های کنترل هر یک از مسیرهای زیرجلدی، داخل عضلانی و درون‌بینی و گروه کنترل PBS، افزایش داشته است. بنا بر نتایج آماری حاصل از آنالیزهای آماری One way ANOVA و Paired T-Test، اختلاف میانگین جذب نوری در چهار مرحله خون‌گیری، بین گروه‌های مسیر

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد جذب نوری حاصل از میزان تولید آنتی‌بادی اختصاصی علیه آنتی ژن در سه گروه مختلف تجویز

انحراف معیار	میانگین	گروه‌های مورد مطالعه
۰/۰۳۹	۰/۲۷۵	گروه کنترل PBS
۱/۲۴۶	۲/۳۶۷	گروه تزریق عضلانی آنتی ژن به همراه ادجوانت MF59
۰/۹۵۸	۲/۱۱۲	گروه تزریق زیرجلدی آنتی ژن به همراه ادجوانت MF59
۰/۳۹۹	۰/۵۵۱	گروه تجویز درون‌بینی آنتی ژن به همراه ادجوانت CTB

نمودار ۱: میانگین جذب نوری حاصل از میزان تولید آنتی‌بادی اختصاصی علیه آنتی ژن در سه گروه مختلف تجویز در دفعات مختلف نمونه‌گیری

بحث

مسیرهای متفاوت تجویز منجر به تغییراتی در الگوی تولید آنتی‌بادی و سایتوکاین‌ها و همچنین تحریک سلول‌های مختلف

مطالعات اخیر نشان می‌دهند که نحوه و مسیر تجویز واکسن در ایجاد پاسخ ایمنی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند.

بر اساس مزیت‌های ذکر شده، در این تحقیق از آنتی‌ژن نوترکیب ESAT-6/CFP-10 (حدود ۲۳ کیلودالتون) به عنوان کاندیدی برای طراحی واکسن زیر واحدی به کار گرفته شد. همان‌طور که گفته شد، در تحقیقات صورت گرفته توسط برخی محققین این دو آنتی‌ژن به عنوان کاندیدی برای طراحی واکسن زیر واحدی استفاده شده است. در نتیجه بررسی‌های انجام شده به‌وسیله آزمون الکتروفورز میزان خلوص، غلظت و وزن مولکولی آنتی‌ژن فوق تعیین شد که با توجه به خلوص بالای ۹۸٪ و غلظت ۴/۲ میلی‌گرم در میلی‌لیتر بسیار مطلوب ارزیابی شد و با نتایج مطالعات قبلی، همخوانی داشت.

همچنین بنا بر اکثر مطالعات ایمونولوژیکی بهترین گزینه به عنوان میزبان موش‌های ماده Balb/C با سن ۸ الی ۱۰ هفته، به حساب می‌آیند که از نظر سیستم ایمنی تکامل یافته‌اند. در این مطالعه نیز از ۳۵ رأس موش Balb/C استفاده شد. از نوآوری‌های این مطالعه می‌توان به توانایی تجویز درون‌بینی بدون بی‌هوشی اشاره نمود که این امر منجر به عدم تداخل پاسخ ناشی از مواد بی‌هوش کننده در ارزیابی پاسخ‌ها است. تزریق در سایر مسیرها نیز کاملاً به روش استاندارد صورت گرفت.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه بر روی آنتی بادی‌های اختصاصی علیه این آنتی‌ژن نشان می‌دهند که این آنتی‌ژن قادر به تحریک سیستم ایمنی همورال اختصاصی بوده و میانگین تیترا پاسخ IgG طی چهار مرحله خون‌گیری، در مسیرهای زیرجلدی، داخل عضلانی و درون‌بینی در مقایسه با گروه‌های کنترل هر یک از مسیرها و گروه کنترل PBS، افزایش داشته است. بنا بر نتایج به دست آمده، مسیرهای زیر جلدی و داخل عضلانی با اختلافی اندک هر دو توانسته‌اند پاسخ ایمنی بسیار بالایی را نشان دهند. نکته قابل توجه توانایی ایجاد پاسخ ایمنی در گروه تجویز درون‌بینی است که با تقویت هر چه بیشتر فرمولاسیون آنتی‌ژن، شاهد پاسخ ایمنی قوی‌تری خواهیم بود.

پیشنهادها

بسیاری از مطالعات دیگر، نشان دادند که ادجوانت CTB گزینه مناسبی برای القا ایمنی در مسیر درون‌بینی به حساب

ایمنی می‌گردد (۲۰). در این بین بسیاری از روش‌های تجویزی، از جمله تنفسی، داخل عضلانی، زیرجلدی، درون‌بینی، خوراکی و ... برای تجویز آنتی‌ژن‌های مایکوباکتریوم توبرکلوزیس، مورد بررسی قرار گرفته شده است (۲۱-۲۳).

مسیر تزریق داخل عضلانی، یکی از مسیرهای تهاجمی تجویز آنتی‌ژن و از رایج‌ترین مسیرها به منظور تزریق دارو محسوب می‌شود. مطالعات متعددی بر روی پاسخ‌های ایمنی ناشی از تزریق در این مسیر نشان داده‌اند که تزریق داخل عضلانی به خوبی قادر به ایجاد ایمنی اختصاصی سیستمیک با افزایش تیترا آنتی‌بادی اختصاصی و فعال‌سازی ایمنی سلولی است (۲۴-۲۶).

مسیر تزریق زیرجلدی نیز یکی دیگر از مسیرهای تهاجمی بوده که امروزه مورد استفاده قرار می‌گیرد. از ویژگی‌های پاسخ ایمنی زیرجلدی، وجود سلول‌های دندریتیک پوستی، سلول‌های لانگرهانس، است که قادر به برداشت هرچه سریع‌تر آنتی‌ژن حتی در میزان کم می‌باشند. همچنین کراتینوسیت‌های پوستی قادر به ایجاد سایتوکاین‌های التهابی و فراخوانی سلول‌های APC به موضع هستند. این ویژگی‌ها مسیر تجویز زیر جلدی را در مقایسه با مسیر داخل عضلانی در برداشت دوز پایین آنتی‌ژن کارآمدتر می‌سازد (۲۶-۲۸).

طبق گزارش مروری Erin L. Giudice و همکاران در سال ۲۰۰۶، رویکرد نوین استفاده از مسیرهای غیرتهاجمی، مانند مسیر تجویز درون‌بینی، به منظور افزایش امنیت و ایمن بودن تجویز، کاهش عوارض و درد، انتقال سریع‌تر و استفاده دوز کمتری از آنتی‌ژن، حذف زنجیره سرمایی برای نگهداری واکسن‌ها، کاهش هزینه‌ها، در دسترس‌تر بودن و راحتی تجویز و افزایش سرعت ایمن‌سازی جمعیت، روز به روز بیشتر مورد توجه قرار گرفته و از بهترین گزینه‌های تجویز آنتی‌ژن، در مقایسه با سایر مسیرهای تهاجمی است (۲۹).

در مطالعات اخیر در سال ۲۰۱۴، Wu Li و همکاران واکسن DNA ای از آنتی‌ژن‌های ESAT-6, CFP-10, Ag85A, Ag85B را در مسیر درون‌بینی به موش‌ها تجویز کردند که شاهد افزایش آنتی بادی‌های اختصاصی علیه آنتی‌ژن‌ها بودند (۴).

بررسی پاسخ‌های خاطره‌ای در پی ایمن‌سازی حیوانات ایمن شده با آنتی‌ژن نوترکیب ESAT-6/CFP-10 و به‌علاوه؛ قطعاً به منظور دریافت نتایج بهتر از این آنتی‌ژن، بررسی ایمنی سلولی ناشی از آن در هر سه مسیر نیز حائز اهمیت است.

سپاسگزاری

با سپاس و قدردانی از تمامی کارکنان و دوستان محترم در موسسه واکسن و سرم‌سازی رازی، به‌ویژه سرکار خانم دکتر خامه چیان و سرکار خانم کشکولی و با احترام ویژه خدمت جناب آقای دکتر مهدوی و جناب آقای دکتر تقی زاده که بنده را در انجام و تدوین این پروژه تحقیقاتی همراهی و راهنمایی نمودند.

می‌آید، با این وجود لازم به ذکر است که تمامی مطالعات CTB بر روی نمونه‌های حیوانی به‌ویژه موش‌های Balb/C انجام شدند زیرا این ادجوانت، بخشی از سم باکتری ویبریو کلرا بوده که علی‌رغم کاهش سمیت، در موارد انسانی قابل استفاده نیست. هم‌اکنون محققان سعی بر این دارند تا از خاصیت سمیت این ادجوانت کاسته و در صورت امکان جایگزین مناسبی به عنوان ادجوانت قوی مخاطی قابل استفاده در مسیر درون‌بینی تولید کنند.

بنابراین؛ استفاده از ادجوانت‌های مخاطی دیگر در مسیر درون‌بینی به منظور ایجاد واکسن مناسب برای موارد انسانی بررسی سطح IgA مخاطی و ساب کلاس‌های آنتی‌بادی در سرم و لاواژ بینی به منظور ارزیابی جزئی‌تر سیستم ایمنی

References:

- 1-Hoft DF. *Tuberculosis vaccine development: goals, immunological design, and evaluation*. The Lancet 2008; 372(9633): 164-75.
- 2-Frothingham R, Stout JE, Hamilton CD. *Current issues in global tuberculosis control*. International j infectious diseases: Int J Infect Dis 2005; 9(6): 297-311.
- 3-Kaufmann SH, Parida SK. *Changing funding patterns in tuberculosis*. Nat med 2007; 13(3): 299-303.
- 4-Li W, Deng G, Li M, Zeng J, Zhao L, Liu X, et al. *A recombinant adenovirus expressing CFP10, ESAT6, Ag85A and Ag85B of Mycobacterium tuberculosis elicits strong antigen-specific immune responses in mice*. Mol immunol 2014; 62(1): 86-95.
- 5-Baumann S, Nasser Eddine A, Kaufmann SH. *Progress in tuberculosis vaccine development*. Curr Opin Immunol 2006; 18(4): 438-48 .
- 6-Hawkrigde T, Mahomed H. *Prospects for a new, safer and more effective TB vaccine*. Paed resp rev. 2011; 12(1): 46-51.
- 7-Verbon A, Kuijper S, Jansen HM, Speelman P, Kolk AH. *Antigens in culture supernatant of Mycobacterium tuberculosis: epitopes defined by monoclonal and human antibodies*. J gen microbiol 1990; 136(5): 955-64.
- 8-Sable SB, Plikaytis BB, Shinnick TM. *Tuberculosis subunit vaccine development: impact of physicochemical properties of mycobacterial test antigens*. Vaccine 2007; 25(9): 1553-66 .

- 9- Berthet FX, Rasmussen PB, Rosenkrands I, Andersen P, Gicquel B. *A Mycobacterium tuberculosis operon encoding ESAT-6 and a novel low-molecular-mass culture filtrate protein (CFP-10)*. *Microbiology* 1998; 144 (Pt 11): 3195-203 .
- 10- Brandt L, Elhay M, Rosenkrands I, Lindblad EB, Andersen P. *ESAT-6 subunit vaccination against Mycobacterium tuberculosis*. *Infect Immun* 2000; 68(2): 791-5 .
- 11- Olsen AW, Hansen PR, Holm A, Andersen P. *Efficient protection against Mycobacterium tuberculosis by vaccination with a single subdominant epitope from the ESAT-6 antigen*. *Eur J Immunol* 2000; 30(6): 1724-32.
- 12- De Magistris MT. *Mucosal delivery of vaccine antigens and its advantages in pediatrics*. *Adv drug deliv rev* 2006 20; 58(1): 52-67 .
- 13- Partidos CD. *Intranasal vaccines: forthcoming challenges*. *Pharm Sci Technolo Today* 2000; 3(8): 273-81.
- 14- Baldauf KJ, Royal JM, Hamorsky KT, Matoba N. *Cholera toxin B: one subunit with many pharmaceutical applications*. *Toxins* 2015; 7(3): 974-96 .
- 15- O'Hagan DT, Ott GS, De Gregorio E, Seubert A. *The mechanism of action of MF59 - an innately attractive adjuvant formulation*. *Vaccine* 2012; 30(29): 4341-8 .
- 16- Agnolon V, Bruno C, Leuzzi R, Galletti B, D'Oro U, Pizza M, et al. *The potential of adjuvants to improve immune responses against Tdap vaccines: A preclinical evaluation of MF59 and monophosphoryl lipid A*. *Int j pharm* 2015 ;492(1-2): 169-76 .
- 17- Ko EJ, Lee YT, Kim KH, Jung YJ, Lee Y, Denning TL, et al. *Effects of MF59 Adjuvant on Induction of Isotype-Switched IgG Antibodies and Protection after Immunization with T-Dependent Influenza Virus Vaccine in the Absence of CD4+ T Cells*. *J virol* 2016; 90(15): 6976-88 .
- 18- Valensi JP, Carlson JR, Van Nest GA. *Systemic cytokine profiles in BALB/c mice immunized with trivalent influenza vaccine containing MF59 oil emulsion and other advanced adjuvants*. *J immunol* 1994; 153(9): 4029-39 .
- 19- Ott G, Barchfeld GL, Van Nest G. *Enhancement of humoral response against human influenza vaccine with the simple submicron oil/water emulsion adjuvant MF59*. *Vaccine* 1995; 13(16): 1557-62 .
- 20- Heinemann L, Woodfield L, Amer M, Hibma M. *Effective induction of type 1 helper IgG2a and cytotoxic T-cell responses in mice following immunization with human papillomavirus type 16 E2 in MF59*. *Viral immunol* 2008; 21(2): 225-33.
- 21- Mohanan D, Slutter B, Henriksen-Lacey M, Jiskoot W, Bouwstra JA, et al. *Administration routes affect the quality of immune responses: A cross-sectional evaluation of particulate antigen-delivery systems*. *J Control Release* 2010; 147(3): 342-9 .
- 22- Giri PK, Khuller GK. *Is intranasal vaccination a feasible solution for tuberculosis?* *Expert review of vaccines* 2008; 7(9): 1341-56.

- 23- Lagranderie M, Balazuc AM, Abolhassani M, Chavarot P, Nahori MA, Thouron F, et al. *Development of mixed Th1/Th2 type immune response and protection against Mycobacterium tuberculosis after rectal or subcutaneous immunization of newborn and adult mice with Mycobacterium bovis BCG*. Scand J immunol 2002; 55(3): 293-303 .
- 24- Hunter J. *Intramuscular injection techniques*. Nurs stand 2008; 22(24): 35-40 .
- 25- Tanghe A, Denis O, Lambrecht B, Motte V, van den Berg T, Huygen K. *Tuberculosis DNA vaccine encoding Ag85A is immunogenic and protective when administered by intramuscular needle injection but not by epidermal gene gun bombardment*. Infect immun 2000; 68(7): 3854-60 .
- 26- Smith GN, Griffiths B, Mollison D, Mollison PL. *Uptake of IgG after intramuscular and subcutaneous injection*. Lancet 1972; 1(7762): 1208-12.
- 27- Smith A. *Subcutaneous injection*. Nurs stand 2015; 29(38): 61 .
- 28- Higgins D. *Subcutaneous injection*. Nurs times 2004; 100(50): 32-3 .
- Giudice EL, Campbell JD. *Needle-free vaccine delivery*. Adv Drug Deliv Rev 2006; 58(1): 68-89

Evaluation of three different administration routes (IM, SC and IN) on humoral immune responses against *Mycobacterium Tuberculosis* ESAT-6/CFP-10 fusion protein

Mojdeh Namvarpour¹, Reza Mansouri¹, Majid Tebianian^{*2}

¹ Immunology Department, Shahid sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

² Department of Biotechnology, Razi Vaccine and Serum Research Institute, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Karaj, Iran

Received: 8 Jan 2017

Accepted: 27 Jul 2017

Abstract

Introduction: Tuberculosis (TB) has been considered as a main health problems of the present century. Unfortunately, it has been reported different protective responses against BCG vaccine, as only available vaccine against TB. The search for a new and improved vaccine against tuberculosis is currently a very active field of research. In this study, we have evaluated the relative effects of intranasal (i.n), subcutaneous (s.c) and intramuscular (i.m) routes of immunization on the induction of humoral immune responses against TB recombinant protein.

Methods: The recombinant ESAT-6/CFP-10 antigens has been assessed and confirmed preliminary, for this study. The Balb/C mice were immunized in 3 different routes, three times at 2-week intervals with recombinant protein, formulated with or without adjuvants (MF-59 for the i.m and s.c routes and CTB for i.n). Blood was collected from retro-orbital sinus 10 days after each immunization and after separation of sera, they were evaluated for specific antibodies against antigen by an indirect ELISA method, which had set up during the research.

Results: Mice vaccinated against recombinant proteins had high level of specific antibodies compared to the controls. Our results showed that although the i.m and s.c injections also induce immune responses, but the antibody titer in i.n rout had gradually elevated to reach in acceptable levels.

Conclusion: The results could be used for formulation of mucosal vaccines against tuberculosis in future studies.

Key Words: *Mycobacterium tuberculosis*, Intramuscular injection, Subcutaneous injection, Intranasal administration, ESAT-6/CFP-10

This paper should be cited as:

Namvarpour M, Mansouri R, Tebianian M. Evaluation of three different administration routes (IM, SC and IN) on humoral immune responses against *Mycobacterium Tuberculosis* ESAT-6/CFP-10 fusion protein. J Shahid Sadoughi Univ Med Sci 2017; 25(7): 537-46.

*Corresponding author: Tel: 02634570038, email: mtebianian@yahoo.com